

Jaaroverzicht

Monumentenzorg

2013

MAX CRAMER, SANDRA HOVENS, GERARD KEIJZER
EN ASTRID VAN DER LAARSE

149

In 2013 was er opnieuw op diverse schaalniveaus aandacht voor het cultureel erfgoed en de diversiteit aan historische gebouwen in onze stad. Zo waren bestemmingsplannen, aanwijzingen van monumenten, restauraties en verbouwingen, herbestemming en het behoud van het historisch stadsbeeld, vertegenwoordigd in het takenpakket van het gemeentelijke team Monumentenzorg.

Foto: Ep de Ruiter.

De ABC school Vlindervallei is één van de wederopbouw-objecten die zijn geselecteerd voor aanwijzing tot gemeentelijk monument.

Foto: Ep de Ruiter.

ACTUALISERING VAN REGELGEVING EN BELEID

Aanwijzing gemeentelijke monumenten

In de periode 2012-2014 wordt de gemeentelijke monumentenlijst geactualiseerd. In de categorieën Industrieel erfgoed, Wederopbouw en boerderijen worden de belangrijkste vertegenwoordigers geselecteerd en aangewezen als gemeentelijk monument. In aanvulling op een eerder aanwijzingstraject voor het Bergkwartier zijn nog eens 25 monumenten in het Bergkwartier aangewezen. Hiermee is ook recht gedaan aan de status van rijks beschermd stadsgezicht dat deze wijk in 2007 had verkregen.

Voor de wederopbouwperiode is in 2013 een voorlopige lijst opgesteld. Op basis daarvan is er in 2013 een voorlichtingsavond voor geïnteresseerden georganiseerd en zijn gesprekken

gevoerd met eigenaren van scholen en kerken. In 2014 zal de aanwijzingsprocedure voor de Wederopbouw worden voortgezet.

Bestemmingsplannen

Voor de door het rijk beschermde stadsgezichten Binnenstad en Bergkwartier worden de cultuurhistorische waarden en de richtlijnen op dit gebied voor een belangrijk deel in het bestemmingsplan vastgelegd. Ook in andere bestemmingsplannen wordt tegenwoordig een cultuurhistorische paragraaf opgenomen, zodat de historische bebouwing, oude verkavelingen en belangrijke landschappelijke elementen bij nieuwe ontwikkelingen kunnen worden betrokken en een zorgvuldige belangenafweging kan plaatsvinden.

In 2013 is het tien jaar oude bestemmingsplan voor het Bergkwartier geactualiseerd. De groenstructuur vormt voor het Bergkwartier een

Het dakenlandschap bepaalt in hoge mate het beeld van het beschermd stadsgezicht.

Foto: Ep de Ruiter.

Kappenkaart Binnenstad; in 2013 zijn alle bestaande kappen nauwkeurig in kaart gebracht.

samenbindende factor, waarbinnen panden van hoogwaardige architectuur een plaats hebben gevonden. De uitgangspunten die bij de aanwijzing van het gebied waren geformuleerd, zijn in het nieuwe bestemmingsplan gecontinueerd.

In 1984 is de binnenstad van Amersfoort door het rijk als beschermd stadsgezicht aangewezen, waarna vanaf 1987 verschillende bestemmingsplannen zijn opgesteld. Deze plannen waren toe aan een grondige actualisatie. Vandaar dat de aanwijzingstekst uit 1984 in de cultuurhistorische analyse is vertaald in een groot aantal kernwaarden die voor dit stadsgezicht van betekenis zijn. Naast een beschrijving zijn belangrijke kwaliteiten en karakteristieken van het historische stadshart ook op kaarten vastgelegd, zoals een bouwhistorische verwachtingskaart, een kappenkaart en een kaart met kleinere historische elementen, zoals stoepen, schampstenen, hekwerken etc.

Vervolgens zijn voor deze waarden regels en bepalingen in het bestemmingsplan opgenomen. Samen met de Welstandsnota vormen de Cultuurhistorische Analyse en het Bestemmingsplan na vaststelling door de gemeenteraad de drie peilers van het beschermingsbeleid voor de historische binnenstad. Naar verwachting zal dit in 2015 plaatsvinden.

PROJECTEN

Industrieel erfgoed

Sinds 2004 zet de Stichting Siesta zich in Amersfoort in voor behoud en herbestemming van Industrieel erfgoed. Dankzij Siesta werden ondermeer de gebouwen van de Wagenwerkplaats behouden en aangewezen als monument. Voorzitter Joke Sickmann zette zich jarenlang in voor Siesta en bracht het belang van de industriële geschiedenis onder de aandacht bij een breed publiek. In 2013 nam Joke afscheid als voorzitter en werd opgevolgd door Agnes van Alphen.

Lieve Vrouwestraat 48-50 voor de restauratie.

Na de restauratie.

Herbestemming ketelhuis

In 2013 werd na een casco-restauratie een nieuwe passende functie gevonden voor het Ketelhuis. Het gebied is daarmee op deze plek verrijkt met een horeca-functie.

Nieuwe Stad

Ook het industrieel erfgoed langs de Eem is volop in beweging. In mei 2013 hebben de gemeente Amersfoort en vastgoedontwikkelaar Schipper

Bosch de handen ineen geslagen om het Oliemolenkwartier te herontwikkelen. Dit begon met de herbestemming van de voormalige Prodentfabriek. In dit monumentale complex, in 1937 ontworpen door de Nederlandse architect F.A. Warners, zijn nu diverse innovatieve bedrijven gevestigd. Er zijn plannen om het hele Oliemolenkwartier te transformeren tot de 'Nieuwe Stad'.

Lieve Vrouwestraat 48-50/ Paternosterstraat

Na een lange voorgeschiedenis, waarin door de eigenaren eerst de mogelijkheden van nieuwbouw werden onderzocht, is door hen gekozen voor de restauratie van de bestaande panden Lieve Vrouwestraat 48-50. Samen met het gemeentelijk bureau Monumentenzorg is gekeken naar de mogelijkheden om diverse wooneenheden te realiseren in de bestaande panden. Met het behoud van de karakteristieke panden blijft een belangrijke schakel in de historische bebouwing aan de Langegracht bewaard en zijn de aardige 19^e-eeuwse pakhuisgeveltjes voor het beschermd stadsgezicht behouden. De gevels zijn gerestaureerd en zorgvuldig aangepast aan de nieuwe functie. Een slechte plek in de binnenstad heeft daarmee een nieuwe kwaliteit en toekomst gekregen.

Bloemendalsestraat 55

Het gemeentelijke monument Bloemendalsestraat 55 kreeg in 2013 een nieuwe eigenaar.

Achter de voorgevel in 19^e-eeuwse classicistische vormen bleek een 17^e-eeuws voorhuis aanwezig te zijn, met mogelijk nog een oudere kern. De zware enkelvoudige balklaag met consoles in renaissance-detailtering en de sporenkap wezen hierop.

De voorgevel loopt voor een groot deel als een 'schijngewel' tot boven het dak door. Dit duidt op een voorganger van de gevel in andere vormen (wellicht een tuit- of trapgevel).

Bloemendalsestraat 55 kent een verrassende bouwgeschiedenis, die pas bij het vooronderzoek van de restauratie aan het licht kwam.

De huidige 19^e-eeuwse lijstgevel is zeer karakteristiek. In de symmetrische opzet bevinden zich links en rechts naast de voorgevel verfijnde roedenramen. Op de verdieping zijn links en rechts naast het hijsluik ramen met een kruisvormige roedenverdeling aangebracht.

Het achterhuis leek in eerste instantie geheel te dateren uit het begin van de 20^e eeuw. De hal met trap, lambriseringen, deuren en gedecoreerde vloertegels vormen hier karakteristieke elementen. Het glas-in-lood in deuren en ramen sluit hierbij goed aan.

Bij het verwijderen van verlaagde plafonds e.d. bleek echter dat ook dit achterhuis een oudere geschiedenis kent. Ook hier bleek op de begane grond nog een 17^e-eeuwse balklaag met consoles aanwezig. Oorspronkelijk heeft ook dit achterhuis dus zeer waarschijnlijk bestaan uit een verdieping met kap. In het begin van de 20^e eeuw zal de bovenverdieping zijn opgetrokken (en voorzien van plat dak) en is de achtergevel vernieuwd. Door meerdere verbouwingen is de achtergevel later nog diverse malen gewijzigd. Onder de balklaag bleek zich in het achterhuis nog een 18^e-eeuws

gedecoreerd stucplafond te bevinden. Zo zijn vele eeuwen in het huis vertegenwoordigd. De nieuwe eigenaar gaat het huis herstellen en als woonhuis gebruiken. De details van de oude werkplaats in het voorhuis worden daarbij zichtbaar gelaten.

Funderingsschade Museum Flehite, Westsingel

Bij museum Flehite waren in de loop van vele jaren verzakkingen en funderingsschade ontstaan. Er zijn hiervoor twee hoofdoorzaken aan te wijzen:

- De bouwdelen met de trapgevels in Neo-renaïssancestijl zijn in 1898 toegevoegd aan de bestaande muurhuizen in de Breestraat. Deze aanbouwen rusten aan één zijde op de zware muurhuis-fundering en aan de andere zijde op een wat lichtere nieuwe fundering, in de zone waar vroeger de (dubbele) gracht liep. Door ongelijke zettingen is de aanbouw losgescheurd van het hoofdgebouw. Dit proces is al enige decennia lang zichtbaar.
- Door de gronddruk zijn de kademuren scheef gezakt. Dit is een natuurlijk proces. Periodiek moeten alle kademuren in de stad worden hersteld of vernieuwd. In dit geval versterkte het verzakken van de kademuren ook de verzakking van de museumgebouwen. Achter de overhellende kademuren ontstond ruimte waardoor de grond onder de fundering van het museum verder wegzakte.

Om te voorkomen dat de kademuur verder scheef zou zakken (en daarmee ook de gebouwen) is eind 2013 als eerste een tijdelijke stalen hulpconstructie aangebracht. Deze werd ingeklemd tussen de twee kademuren aan beide zijden van de brug.

Nadat de stalen hulpconstructie was aangebracht kon worden gestart met het funderingsherstel van de museumgebouwen. In de aanbouwen uit 1898, waar de verzakkingen zijn opgestreden, is daarna een nieuwe betonvloer

Funderings-
herstel van
museum Flehite
aan de
Westsingel.

aangebracht. Deze is gefundeerd met betonnen schroef-injectiepalen. Hiermee is een soort 'tafelconstructie' ontstaan. Doordat de nieuwe betonvloer is verbonden met de muren van de aanbouwen ('ingekast'), vormt de tafelconstructie ook de nieuwe drager voor de gevels. Door het aanbrengen van deze nieuwe fundering zullen de gevels daarom niet meer verder verzakken en kunnen de scheuren worden hersteld.

Nadat de betonvloer is aangebracht kan een groot deel van de stalen hulpconstructie tussen de grachtwanden worden verwijderd. Een steunconstructie bij de kademuren van het museum blijft nog gehandhaafd.

Na voltooiing van de nieuwe fundering van de museumgebouwen, kan de laatste fase van de werkzaamheden worden uitgevoerd. Dit is de vervanging van de scheefgezakte kademuren bij het museum. Vanwege de financiële consequenties die het totale plan heeft, kan het herstel van de kademuren naar verwachting pas in 2017 worden uitgevoerd. Hierna kunnen alle hulpconstructies worden verwijderd.

Gebouwen oudkatholiek Seminarie, Muurhuizen 102

In de 18^e eeuw werd in de Muurhuizen een oudkatholiek Seminarie gevestigd. In 1957 verhuisde dit

Seminarie naar de Emmalaan. De monumentale panden in de Muurhuizen werden later onderdeel van het kantorencomplex van de ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek). Voor deze functie is het interieur van de vleugels ingrijpend verbouwd. Vanwege de bouwvallige staat van de panden in die periode resteren in het interieur nog weinig monumentale onderdelen. Er werden nieuwe betonvloeren en trappenhuizen aangebracht. In de kapel, waarvan de oorspronkelijke inventaris helaas in 1957 was geveild, werd de bibliotheek ondergebracht.

Met de verhuizing van de Rijksdienst naar het nieuwe gebouw aan het Smallepad, moest een nieuwe functie voor de gebouwen aan de Muurhuizen worden gevonden.

In opdracht van Stadsherstel Midden Nederland is door OOKarchitecten een plan opgesteld voor herbesteding van het complex tot zorginstelling. Daarvoor zijn appartementen en gemeenschappelijke ruimten ingepast. Aan de buitengevels zijn alleen beperkte aanpassingen aan ramen en deuren uitgevoerd. De ruimtelijkheid van de kapel is grotendeels intact gebleven door van deze ruimte het restaurant te maken.

De gevels van het seminarie aan het binnenterrein met rechts de kapel.

Foto: Ep de Ruiter.

Biaardschool, Grote Spui 9-11

In het voormalig woonhuis waar sinds 1953 de biaardschool is gehuisvest, werd afgelopen jaar asbest in de vloeren aangetroffen. Net als in Museum Flehite was dit plaatmateriaal als brandscheiding in de houten vloer opgenomen.

Over de houten vloerdelen op de kinderbinten was in de jaren vijftig het asbesthoudend materiaal aangebracht en hier weer overheen een nieuwe houten vloer. Een kostbare saneringsoperatie volgde, waarbij uit oogpunt van monumentenzorg het is te betreuren dat ook historische vloerplanken worden afgevoerd omdat deze niet asbestvrij gemaakt kunnen worden. In overleg met stadsherstel Amersfoort is daarom gekozen voor gebruikte brede vloerdelen. Deze zijn aan de onderzijde, waar de delen het plafond vormen, in historische kleuren ossenbloedrood en voor het achterste bouwdeel olijfgroen geschilderd.

Muziekschool, Muurhuizen 1-3

In verband met de verhuizing van de muziekschool naar het Eemhuis, is door de gemeente besloten om de panden in de Muurhuizen te verkopen. Vooruitlopend daarop zijn door monumentenzorg de monumentale waarden, de beperkingen en de mogelijkheden van het pand in kaart gebracht, om potentiële eigenaren zo goed mogelijk te informeren.

Net als bij veel muurhuizen is ook de kern van Muurhuizen 1 en 3 laatmiddeleeuws. In het bijzonder de zware en gesloten gevels van Muurhuizen 1 ademen nog de sfeer van deze periode. Ook het interieur bevat veel monumentale elementen. Een bewerkte lateibalk met het jaartal 1561 en diverse andere renaissance-details duiden op een belangrijke bouwphase. Ook oudere, gotische elementen zijn aanwezig. Op de oude voorgevel van Muurhuizen 3 -die zich nu in het interieur bevindt- is een zeer bijzondere middeleeuwse afwerking met imitatiemetselwerk aanwezig. De 18^e eeuw is

De middeleeuwse afwerking van de oorspronkelijk voorgevel met een metselwerkimitatie bevindt zich nu in het interieur van Muurhuizen 3.

eveneens rijk vertegenwoordigd met schuiframen, stucwerkdecoraties, schouwen en betimmeringen.

De huizen waren in het verleden ondermeer in gebruik als adellijk woonhuis en als oude mannen- en vrouwenhuis. Door de toekomstige eigenaar kan weer een nieuwe fase aan de bouw- en bewoningsgeschiedenis worden toegevoegd.

Verkoop Hellestraat 49 en school van Assenraadstraat

Behalve de muziekschool-panden werden door de gemeente ook de gemeentelijke monumenten Van Assenraad 2 en Hellestraat 49 te koop aangeboden. Het betrof hier allereerst een door architect B.W. Plooi in de stijl van de Amsterdamse School vormgegeven schoolgebouw. Kenmerkend zijn het torentje boven de ingang, de verschillende baksteenverbanden en de tegelvloeren in de gangen.

Hellestraat 49 werd in 1934 door de Amersfoortse architect J.B. van der Haar ontworpen als

kliniek. Opvallend is de in de stijl van de Delftse School ontworpen voorgevel met klassieke elementen en de gebakken leipannen op het dak.

Ook voor deze beide gebouwen zijn door monumentenzorg uitgangspunten meegegeven voor eventuele aanpassingen ten behoeve van een nieuwe functie.

Muurhuizen 53, herstel kap en trapgevel

In Muurhuizen 53 is sinds 1875 de oud gereformeerde gemeente gehuisvest. Het oorspronkelijke woonhuis is aangepast met op de eerste verdieping de kerkzaal. Door de jaren heen is er het nodige onderhoud uitgevoerd, in 2012 is nog de hardstenen toegangstrap gerestaureerd. Het dak baarde echter de nodige zorgen door lekkages. Een lekkage boven notabene de statenbijbel, inmiddels door vriesdrogen weer gerestaureerd, node tot spoed. Restauratiebedrijf Kees Verwoerd stelde in samenspraak met de gemeentelijke monumentenzorg een restauratieplan op, waarin ook voorzien werd in herstel van de karakteristieke trapgevel. De gehele dakbedekking van Oud Hollandse dakpannen is afgenomen, op de sporen werd een plankenhouten dakbeschot aangebracht met daarop weer een isolatiepakket. Vervolgens zijn de handvorm Hollandse dakpannen teruggelegd. Ondertussen werden de trapgevels zorgvuldig opgemetseld. Ten behoeve van daklicht werden de weinig in een historisch dak passende VELUX-dakramen vervangen door een nieuw type dakraam. Deze uit België afkomstige dakramen, genaamd Philip IV, lijken op de historische gietijzeren ramen maar zijn echter modern uitgevoerd, geïsoleerd en wel. Het werk is recentelijk afgerond.

Oudkatholieke Kerk, 't Zand 13

Ook bij de oudkatholieke kerk is afgelopen jaar de dakbedekking vervangen. Het betrof hier echter een leibedekking. Een zogenaamde maasdekking,

Herstel van de monumentale kappen.

kenmerkend zijn de rechthoekige leien. Een andere leibedekking is rijndekking ook wel Duitsedekking genoemd. Kenmerken zijn de schubvormige leien. Overigens de verwijzing in de namen verwijst naar rivieren de Maas en de Rijn en komt voort uit de wijze van vervoer en het land van herkomst van de leien en daarmee het model. In Nederland worden er geen leien gewonnen wegens gebrek aan natuursteen, echter in de ons

Herstel van de trapgevel.

omliggende landen is er van oudsher een traditie van leien daken.

Uit onderzoek naar de herkomst van de leien op de oudkatholieke kerk bleek dat deze uit de groeve Fumay (Noord Frankrijk) te komen. Deze groeve is echter uitgeput. Een alternatief is gevonden in de kwalitatief excellente lei uit de groeve van Ffestiniog in Wales. Naast uiteraard de kwaliteit is voor monumentenzorg ook de kleur van belang. In dit geval is er gekozen voor een paarse lei die qua kleur het best in de buurt komt van de oorspronkelijke leibedekking. Het werk is aangenomen door restauratiebedrijf Van de Burgt & Strooij, het leidekkerswerk is uitgevoerd door Bogaerts-van Nuland.

Leiwerk in uitvoering.

OLV ter Eem, Daam Fockemalaan 22, DOE-BOEK

In het voormalig kloostercomplex OLV ter Eem zijn na het vertrek van de zusters een groot aantal bedrijven tijdelijk gehuisvest. Regelmatig worden daarvoor verzoeken tot verbouw bij de gemeente ingediend. Aangezien het hier een rijksmonument betreft, moeten deze aanvragen stuk voor stuk worden bekeken, ook in gevallen waarin de monumentale waarden niet of nauwelijks in het geding zijn. Voor een effectieve werkwijze is door de eigenaar AMVEST in samenwerking met BOEi (Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel erfgoed), de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en de gemeente een zogenoemd “DOEBOEK” opgesteld. Hierin zijn per gebouwdeel de cultuurhistorische waarden aangegeven. Nu kan voor delen, waarin deze waarden zich bijvoorbeeld tot de gevels of de constructie beperken, gemakkelijk op een vergunningaanvraag voor een interne aanpassing worden gereageerd.

Algemene Begraafplaats Rusthof, Dodeweg 31 Leusden

Voor het complex Rusthof, bestaande uit de in 1929 door Van der Tak gebouwde aula en het door EGM architecten in 2003 ontworpen crematorium, zijn in 2013 uitbreidings- en verbouwplannen ontwikkeld. Opnieuw was hierbij architect Arno Sikkel van EGM Architecten betrokken. In een masterplan werden de verschillende plannen in beeld gebracht. Omdat Amersfoort eigenaar is van dit in Leusden gelegen complex, werden de plannen ook voorgelegd aan de gemeentelijke monumentencommissie. Men was onder de indruk van de samenhang die dit ontwerp kenmerkte. De uitvoering vindt in 2014 plaats.

Voor het monumentale complex van Rusthof werden in 2013 op zorgvuldige wijze uitbreidingsplannen gemaakt.

Pieters- en Bloklands Gasthuis, Achter Davidshof 1

Na de verhuizing van de ouderenhuisvesting van het Sint Pieters- en Bloklands Gasthuis naar Vathorst werd een nieuwe bestemming voor de gebouwen in de binnenstad gezocht. De gebouwen en het terrein als totaal blijven in eigendom van de Stichting Sint Pieters- en Bloklands Gasthuis. Nadat eerst een verbouwing tot woningen en appartementen werd onderzocht, is uiteindelijk gekozen voor de realisatie van een verpleeghuis op deze locatie. Daarmee wordt de geschiedenis van de zorgfunctie gecontinueerd, na ruim 600 jaar ouderenzorg op deze plek.

Het hoofdgebouw is in 1906 ontworpen in Neorenaissancestijl door de Amersfoortse architect Kroes. Het oorspronkelijke plan werd gewijzigd nadat was besloten dat de kapel en mannenzaal behouden zouden blijven. Het nieuwe gebouw werd daarop gedraaid en georiënteerd op Achter Davidshof. In 2000 is ook dit gebouw door het rijk als monument aangewezen. Bij een restauratie van de gebouwen in de jaren daarna is het oorspronkelijke beeld van de voorgevel

De Klankert voor gevelreiniging.

hersteld, met het terugplaatsen van de karakteristieke luiken.

Voor de nieuwe functie als verzorgingshuis zijn beperkte wijzigingen uitgevoerd aan het interieur, waarbij de monumentale onderdelen werden gespaard. Er is met succes gezocht naar mogelijkheden om het monumentale interieur van de regentenkamer te behouden in combinatie met brandveiligheidsvoorzieningen aan balklagen en deuren.

Gevels verschieten van kleur: Prins Frederiklaan 38, Huis De Klankert

Aan de Prins Frederiklaan 38 staat tussen moderne panden een woning uit 1929 met Amsterdamse

De Klankert na reiniging in oorspronkelijk kleuren.

Foto: Ep de Ruiter.

School kenmerken van de hand van architect Lelie. Het huis bevat in de voorgevel een gevelsteen met de naam De Klankert. De voorstelling refereert aan de gong die ter aankondiging van etenstijd werd geluid en die symbool staat voor gastvrijheid.

Opvallend is het karakteristieke glas-in-lood, maar vooral ook de – tot voor kort wit gesausde – gevels. Afgelopen jaar kreeg het huis nieuwe bewoners. De nieuwe eigenaar, de familie Schreuder, was voornemens de gevels opnieuw te schilderen. In verband met deze werkzaamheden is contact gezocht met het gemeentelijk bureau Monumentenzorg. In overleg ontstond het idee om de verflaag geheel te verwijderen, waardoor het oorspronkelijke, en naar bleek, het rijk gedecoreerde metselwerk te voorschijn kwam. Het verwijderen van een dergelijke verflaag is specialistisch werk, waarbij moet worden voorkomen dat er door te hard zandstralen schade aan de stenen ontstaat.

In overleg met het bedrijf Renovare is gekozen om het werk uit te voeren met stoom, waardoor geen schade aan het metselwerk is ontstaan en ook geen schadelijke stoffen zijn vrijkomen.

Een ander staaltje van het herstel van de kleur van gevels is uitgevoerd aan het woonhuis Heinsiuslaan 16. Door verschillende verbouwingen, waar minder aandacht was geschonken aan de juiste kleur voor de bakstenen en het voegwerk, waren de gevels een lappendeken geworden. De wens van de bewoner was om de gevels wit te sausen, maar dit paste niet echt bij de architectuur van het huis. In overleg is ervoor gekozen om al het voegwerk te vervangen en de bakstenen met een minerale verf te kleuren waardoor er weer een eenheid in het metselwerk is ontstaan.

Opstandingskerk, Euterpeplein

Begin 2013 is de karakteristieke Opstandingskerk aan het Euterpeplein, ontworpen door architect Egberts uit Hilversum, gesloopt om plaats te

maken voor nieuwbouw. De kerk heeft daarmee net niet haar vijftigjarig bestaan mogen vieren. De openingsdienst vond namelijk plaats in 1964. Momenteel is er zowel op rijks- als op gemeentelijk niveau sprake van een toenemende belangstelling voor gebouwen uit de Wederopbouwperiode, die in tijd wordt gemarkeerd van 1940 tot 1965. Actueel is bij het leegkomen van kerkgebouwen de vraag of deze gehandhaafd moeten worden en vooral welke bestemming geven we er dan aan. Leegstand leidt namelijk onherroepelijk tot verval.

Voor dit kerkgebouw is deze discussie ook gevoerd, maar onderzoek naar herbestemming leerde dat vanwege het feit dat de kerkzaal zich op de verdieping bevond de mogelijkheden zeer beperkt waren. Functioneel en constructief bleek het een vrijwel onmogelijke opgave een nieuwe en rendabele functie te vinden.

Op initiatief van ds. Prins en het kerkbestuur is onderzocht of herplaatsing van enkele onderdelen tot de mogelijkheden behoorde. Gedacht werd

De monumentale ramen van de Opstandingskerk zijn zorgvuldig uitgenomen om herplaatsing op een andere locatie mogelijk te maken.

aan een paar ramen en de gevelsteen. Echter de kunst uit deze periode is in de regel een wezenlijk onderdeel van het gebouw. Ook vaak letterlijk, doordat ze in het metselwerk zijn opgenomen en in het geval van de Opstandingskerk in de vorm van ramen met glas appliqué: een soort gekleurd mozaïek van stukjes glas, ontworpen door de kunstenaar Ido Vunderink. In samenspraak met de projectontwikkelaar en het gemeentelijke bureau Monumentenzorg is vastgesteld dat de ramen dermate uniek zijn dat redding van de slopershamer wenselijk is. De ramen zijn voorzichtig uitgenomen en voor restauratie opgeslagen en inmiddels door Wilma van de Heuvel hersteld. Zij is gespecialiseerd in herstel van archeologisch bodemvondsten.

Gevelsteen “De Kroon”

Het statige pand aan Krommestraat 36, waar al 40 jaar Dille & Kamille is gehuisvest, is het afgelopen jaar gerestaureerd in opdracht van Stadsherstel Midden Nederland. Hierbij is naast de technische uitvoering gekeken naar de kleuren van het houtwerk, maar ook specifiek naar de gevelsteen. Deze bleek in de tijd dat hier een ijzer- en kachelhandel was gevestigd zwaar beschadigd. Dit was veroorzaakt door stalen kabels die gebruikt werden om de materialen naar de zolder te hijsen. Hierdoor waren er in de steen diepe groeven achtergelaten. Besloten werd om de gevelsteen “De Kroon” te restaureren en ook te polychromeren, ofwel de kleuren terug te brengen. Door restaurateur van Milt is de steen uitgenomen en in de werkplaats gerestaureerd en verguld. Het was nog even puzzelen wat het stervormige object op de kroon was, maar het kwartje viel bij aanschouwing van de hopplant, grondstof voor de productie van bier: een gouden kroon met als bekroning een hopblad. Daarmee was de puzzel opgelost, want tot in de 18^e eeuw was in dit pand een bierbrouwerij gehuisvest. Vanaf dat moment gaf de gevelsteen de naam aan dit bijzondere pand, “De Kroon”.

KENNISOVERDRACHT

Lezingen, rondleidingen en publicaties

In 2013 is door de medewerkers van het gemeentelijke bureau Monumentenzorg een klein aantal lezingen en rondleiding gegeven. Monumentenzorg beperkt zich in dat opzicht vooral tot de vakinhoudelijke informatie, omdat de gidsen van Gilde Amersfoort en van de Waterlijn op een voortreffelijke manier het verhaal van de stad aan de vele bezoekers vertellen.

De nieuwe gidsen van de Waterlijn krijgen jaarlijks vanuit Monumentenzorg een cursus over de historische gebouwen en hun achtergronden als voorbereiding voor hun rondvaarten.

De leerlingen van het Corderius College bezochten tijdens de Erfgoedweek onder leiding van Monumentenzorg de Koppelpoort en maakten een wandeling door de historische binnenstad met een kort bezoek aan de door Stadsherstel Midden Nederland gemaakte tentoonstelling “Verborgen Muurhuizen” in de Stad van Cahen met foto’s van Jos Stöver. De toelichtende teksten waren door Monumentenzorg aangeleverd.

Het thema van de Open Monumentendag was in 2013 “Macht & Pracht”. In een fraai geïllustreerde brochure was het omvangrijke programma met vele attracties voor dit weekend opgenomen. Bijzonder was de openstelling van de Prins Bernhardkazerne als representant van de militaire macht. De stichting “Wegh der Weegen” maakte het samen met Defensie mogelijk dat de bezoekers met legervoertuigen over de Vlasakkers naar de Du Moulinkazerne in Soesterberg konden reizen.

In een lezing voor de Stichting Industrieel Erfgoed in de Stad Amersfoort (Siesta) over de Erdal fabriek werden de achtergronden en de toestandkoming van dit industriële complex toegelicht.

In september 2013 verscheen als vijfde deel in de door Monumentenzorg en uitgeverij THOTH

Gewelsteen verguld en herplaatst.

Gewelsteen in restauratie; met reparatiemortel wordt het model hersteld.

uitgebrachte monumentenreeks, het boek "Monumenten in Hoogland en Amersfoort-Noord, overzicht van de bouwkunst tot 1974". Hiervoor werd dankbaar van de bij Monumentenzorg aanwezige gegevens gebruik gemaakt. Cor van den Braber, voormalig hoofd Bureau Monumentenzorg, fotografeerde hiervoor alle panden

en Ronald Boiten nam de vormgeving voor zijn rekening.

Tot slot werd ook meegewerkt aan de door RTV Utrecht uitgebrachte tv-serie "Mijn Stad...Amersfoort", waarin presentatrice Leonie de Jong en de twaalfjarige Heleen op ontdekkingstocht gaan langs poorten, kerken en ander monumenten.

Brochure Open Monumentendag 2013.

Monumenten in Hoogland en Amersfoort-Noord.

